

N.F.S. Grundtvigs tale i Folketinget om kommunallov for Danmark

Taler

Nikolai Frederik Severin Grundtvig
Medlem af Folketinget

Dato

31. oktober 1850

Sted

Christiansborg

Omstændigheder

1. behandling af forslag til en Kommunallov

- 1 Da det er min Overbeviisning, at den saameget priste Centralisation eller
Sammenførelse af alle et Rigets Dele og Forhold i enkelte Skriverstuer, ikke er
enten til et Folks Gavn eller til dets Glæde, saa følger det ogsaa af sig selv, at jeg
inderlig skulde ønske den formindsket, ja, at jeg skulde ønske ethvert Samlag,
5 større eller mindre, i Landet en langt friere og selvstændigere Stilling, end det har
for nærværende Tid. Det er vel saa, at vort Rige i sin største Udstrækning er saa
lille, at det ikke vel kan have alt det Fordærlige ved sig, at centralisere her, som
det har havt andetsteds, eller idetmindste ikke saa hurtig bringe Fordærvelse
tilveie; men da jeg ikke blot ønsker, at Fædrelandet maatte være frit for de største
10 Ulykker, men at det ogsaa maatte være og føle sig lykkeligt, saa skal jeg ogsaa
altid ønske det saa megen, efter det nærværende Talebrug, communal
Selvstændighed, som er mulig. Da det derfor ikke har behaget Regjeringen at
sætte denne Sag i Bevægelse, hvilket den dog vistnok burde, saa glæder det mig,
at den nu er sat i levende Bevægelse her i Thinget selv, og jeg vil haabe, at under
15 alle Omstændigheder den Drøftelse, som den her vil blive underkastet, altid vil
være et Skridt, og, da det er det Første, et ikke uvigtigt Skridt til Maalet. Hvad
imidlertid Forslaget angaaer, saaledes som det fremtræder, saaledes særskilt,
uden Hensyn paa enten den nærværende Forfatning eller paa den
Centralisation, som finder Sted, da maa jeg tilstaae, jeg troer ikke det vil være
20 gavnligt, at gaae frem paa den Vei. En høitæret Rigsdagsmand anmærkede nylig,
at der vilde skades endeel og maaskee mange nye Embedsmænd, og saalænge
som man ikke har nogen Udsigt til, at de nye Embedsmænd enten komme til at
afløse de gamle, eller, hvad der endnu var bedre, gjøre en heel Deel af dem
overflødige, saalænge man ikke har denne Udsigt, da er Folket vist med Rette
25 bange for nye Embedsmænd, og jeg er det ikke mindre. Dersom, saaledes som
jeg tænker mig, at den nærværende saakaldte Magtfuldkommenhed skulde blive

ved at være hos Regeringen og hos Rigsdagen, og vi alligevel skulle reise et heelt nyt communtalt Maskineri, baade med Sognekredse og Landkredse, da troer jeg
30 rigtignok, vi gjorde Uret.

Jeg troer, at det vilde frembringe en Forvirring og Kiv, som er til ingen Nytte, men til megen Skade, og jeg troer fremfor Alt, at, om det ikke havde værre Følger, saa vilde det gjøre Folket led og kjed af det Hele. Jeg mener derfor,
35 saalænge som vi ikke kunne eller ville indskrænke den Magtfuldkommenhed, som nu findes os Regjeringen og Rigsdagen, saa at baade Bestyrelsen og Lovgivningen kan udstrækkes, om man vil, til det Allermindste, selv til alle de Hverdagsforhold, som ofte burde overlades til enhver Huusfader eller til enhver enkelt Mand, og som i alt Fald der aldrig burde afgjøres noget Alvorligt om
40 uden i den snevre Kreds, hvor alle Omstændigheder laae for Øie og kunde tages i Betragtning, – jeg siger, kunne eller ville vi ikke gjøre saadanne Indskrænkninger i den almindelige Lovgivning og Bestyrelse, da bør vi heller ikke begynde med saadanne Communalindretninger og derved give Løfter eller vække Haab, som slet ikke vil gaae i Opfyldelse. Dette seer man gjælder imidlertid blot
45 Betimeligheden af at besatte sig med dette særskilt, men ingenlunde selve Øiemedet, der stræbes til, som jeg ikke kan Andet end bifalde, og derfor maa jeg ønske Sagens levende og ivrige Fremme.

Det var i Almindelighed, og hvad nu Forslaget i Særdeleshed selv angaaer, da
50 skal jeg paa det nærværende Trin Indskrænke mig til et Par Bemærkninger, den ene i Henseende til Inddelingen i Landkredse og den anden i Henseende til hvad der er underlagt Sogneraadene og deres Bestyrelse. I Henseende til Landkredsene, da kan jeg paa ingen mulig Maade istemme den Indvending, som et høitærværdigt Medlem har gjort, at vi ikke skulle kunne forsvare, saaledes at
55 vende Øinene reent bort fra Biskopper og Stiftamtmand [Latter], da jeg virkelig har den Overbeviisning, at de ikke have fortjent synderlig Opmærksomhed af os i Henseende til deres Stilling som Stiftsøvrighed; altsaa, det vil jeg vende mig fra og see om man ellers kan finde nogen naturlig Inddeling, enten udtrykt heri dette Forslag eller at anbefale til at foretrækkes. Hvad det nu angaaer med de 5
60 Landkredse, da mener jeg, der kunde vist ikke være synderligt med Grund at indvende, uden at det skulde være mod Bornholm; thi Kjøbenhavn maa jo have en forskjellig Stilling, eller har rettere en forskjellig Stilling, som der altid maa tages Hensyn paa; Sjælland, Fyen og Smaalandene have været 3 gamle Inddelinger, som have gjort sig selv; men hvad derimod Nørrejylland angaaer,
65 da maa jeg være aldeles uenig med Forslagsstilleren, som vil have, at det skal

udgjøre een eneste Landkreds, thi deri er slet intet Forhold.

Hvad enten jeg tænker mig Forholdet mellem denne Landkreds og dens
70 Bestyrelse i Forhold til de andre Landkredse eller til Hovedbestyrelsen, saa
finder jeg, at det vistnok slet ikke gik an, eller vilde idetmindste slet ikke være
tilraadeligt, og dersom jeg seer igjen paa Jyllands Beskaffenhed, saavidt jeg
kjender til den, da synes mig ogsaa, at der er meget, som raader til at dele Jylland
i 3 Dele, saaat Wensyssel med hele Landet Norden for Liimfjorden kom til at
75 udgjøre een, den østlige een og den vestlige een Kreds. Det er nu saa min Tanke,
og hvorom jeg kunde sige langt mere, men som jeg ikke finder paa det
nærværende Trin vil enten behøves eller være rigtigt. Jeg skal kun, da jeg slet ikke
er bange for at nævne Slesvig, sige, hvad jeg mener derom, og jeg mener da
ligeledes, at, dersom man vilde bære sig en Smule fornuftig ad med Slesvig, idet
80 man vilde indrette der en Communalselvstændighed, saa kommer man ogsaa til
at dele dette, og, jeg formoder, indedele det i lige saamange Dele, som jeg
foreslaaet om Nørrejylland.

Der var en anden Bemærkning, jeg vilde gjøre; det var om de Ting, som skulle
85 efter Forslaget underlægges Sognebestyrelserne, og imedens jeg nu har den
Formodning, at der imellem det, som er tillagt baade Landkredsens og
Sognekredsens Bestyrelse, at der er meget, som jeg helst vilde ønske maatte være
borte og slet ikke blive Gjenstand for nogen Lovgivning, den laveste eller
høieste, maa jeg paa den anden Side finde, at der vistnok er Meget af hvad der
90 nævnes, som, naar den øvrige Indretning fra oven af var derefter, meget bedre
kunde besørges og vilde blive besørget af Bestyrelserne for Sognekredsen, end de
blive af vedkommende Ministerier. Men der er en Ting, som jeg seer ikke er
kommet med heri Forslaget, nemlig Forligelsesvæsenet, og dog anseer jeg det for
at være af høi Vigtighed, at, hvilken Communeindretning vi end ellers faae, det
95 bliver henlagt under Sognebestyrelsen. Forligelsesvæsenet har maaskee ikke den
bedste Formodning for sig efter den Erfaring, vi have havt; men da jo
Forligelsesvæsenet, da det blev indført, slet ikke betragtes i Samklang med det
folkelige Liv, men man, ved at vælge Forligelsescommissairer, vist saae langt
mere paa, hvem der kunde gøres en Kammeraad af efter et Par Aars Forløb
100 (Latter) end hvem der bedst kunde mægle mellem sine Medborgere, mener jeg,
at man aldeles ikke kan regne den Erfaring, naar den skulde afgive den
Formodning, at der ikke var meget at udrette; thi jeg er vis paa, at der er
uberegnelig Meget at udrette fremfor Alt hos vort Folk, naar kun De kom til at
besørge Forligsmæglingen, som virkelig ere bekjendte og høitagede i deres

Kreds; jeg er da vis paa, at der ikke alene fortjener forsaavidt Priis, som Ordsproget jo siger og har altid sagt, „at et magert Forlig er meget bedre end en feed Proces”, men at det ogsaa vil bidrage til Folkets Tilfredshed ligesom ogsaa bidrage til dets Velstand i mange Maader.

110

Det gjør mig derfor meget ondt, at det er blevet udelukket her af Forslaget, saameget mere som jeg veed, at det havde været paatænkt. Jeg har nok hørt, at vore lærde Lovkyndige have sagt, at det ikke kunde gaae an, fordi der er en Deel af Forligelsesvæsenet, som er henlagt under Domstolene; o. s. v., men jeg kan
115 aldeles ikke forstaae, hvorledes det paa nogen Maade kunde gjøre det vanskeligere at medtage det i Forslaget; thi det har jo ogsaa være Tilfældet, medens vi havde Forligelsescommissairer, saa at Alt, hvad der var henlagt under dem, kunde jo ligesaa gjerne være henlagt under Sogneraadet.

120

Kilde
folketingstidende.dk

Kildetype
Dokumentation i avis, magasin e.l.

125

Tags
Folketingstale, Politisk tale

URI
<https://www.dansketaler.dk/tale/grundtvigs-tale-i-folketinget-om-kommunallov-for-danmark>

130

135

140